

Symposium: Eerste Utrechtse Evidentie Symposium - Wat werkt in de psychotherapie?

Vrijdag 16 september 2011

Inhoud lezingen

1. Lezing prof. dr. Marcus Huibers - De werkingsmechanismen van cognitieve therapie voor depressie: weten we eigenlijk wel hoe het zit?

Dat psychotherapie werkt is inmiddels wel vastgesteld, maar over *hoe* het precies werkt weten we een stuk minder. In deze presentatie bespreekt prof. dr. Marcus Huibers de werkingsmechanismen van cognitieve therapie voor depressie, een van de meest onderzochte vormen van psychotherapie. Hij beschrijft de achtergrond van het mechanismeonderzoek, bespreekt eerdere studies op dit gebied, en presenteert data uit een van zijn eigen projecten, waarbij de werkingsmechanismen van cognitieve therapie vergeleken worden met de werkingsmechanismen van interpersoonlijke therapie.

Personalia

Prof.dr. Marcus Huibers (1972) is hoogleraar empirisch gestuurde psychotherapie en hoofd van de afdeling Clinical Psychological Science aan de Universiteit Maastricht. Daarnaast werkt hij bij de Academische Riagg Maastricht. Zijn onderzoek richt zich op de effectiviteit van psychotherapie en de onderliggende werkingsmechanismen van psychotherapie, met name op het gebied depressie.

2. Lezing dr. Anton Hafkenscheid - De therapeutische alliantie: het voertuig tot verandering van kennismaking tot afscheid

Naar analogie van de arts-patiëntrelatie in de somatische geneeskunde wordt de therapeutische alliantie binnen psychotherapie meestal als een non-specifieke factor opgevat. Ten onrechte. De therapeutische alliantie is niet louter voorwaardenscheppend, maar manifesteert zich in elke handeling van patiënt en therapeut ten opzichte van elkaar: ook wanneer therapie protocollair wordt aangeboden. Ten opzichte van bewezen werkzame behandeltechnieken is de therapeutische alliantie een belangrijke, zo niet de belangrijkste, bewezen werkzame therapeutische factor binnen de geestelijke gezondheidszorg. In deze bijdrage beschrijft dr. Anton Hafkenscheid psychotherapie als een voortdurend, dynamisch onderhandelingsproces tussen patiënt en therapeut. Daarnaast geeft hij een beknopt overzicht van onderzoek binnen het Sinai Centrum naar de ontwikkeling van meetinstrumenten om patiënt en therapeut te helpen stagnaties in het therapeutisch proces te identificeren.

Personalia

Anton Hafkenscheid (1957) is sinds 1985 als klinisch psycholoog en psychotherapeut verbonden aan het Sinai Centrum, een landelijk werkende Joodse instelling voor geestelijke gezondheidszorg. Hij promoveerde in 1994 aan de Rijksuniversiteit Groningen op statistische maten om therapeutische verandering op 'N = 1'-niveau te kunnen specificeren. Zijn onderzoek richt zich sindsdien op het ontwikkelen van meetinstrumenten die therapeut en patiënt ondersteunen bij het signaleren van impasses en stagnaties in het therapeutisch proces. Anton Hafkenscheid is supervisor en leertherapeut van de Vereniging voor Gedragstherapie en Cognitieve Therapie (VGCT) en gewoon lid van de Vereniging voor Cliëntgerichte Psychotherapie (VCgP). Hij doceert aan de postdoctorale opleidingen van de RINO Utrecht, de Radboud Universiteit Nijmegen en de Katholieke Universiteit Leuven.

3. **Lezing prof. dr. Marcel van den Hout - EMDR: klinische implicaties van experimenteel onderzoek**
EMDR werkt, maar hoe? We hebben de laatste paar jaar geprobeerd dat experimenteel uit te zoeken. De relevante onderzoeken zullen kort worden besproken, in niet-technische termen. De bevindingen hebben praktische implicaties voor onder meer de
- indicatie (bij welke problemen precies?)
 - aard van de duale stimulatie (oogbewegingen? piepjes? tapping? sommetjes maken?)
 - "dosering" van duale stimulatie (hoe snel moeten die oogbewegingen bijvoorbeeld?)
 - beelden waarbij duale stimulatie wordt toegepast (ook bij positieve beelden?)
- Bevindingen en implicaties worden aan het publiek worden voorgelegd.

Personalia

Marcel van den Hout (1955) is hoogleraar klinische psychologie en experimentele psychopathologie aan de Universiteit Utrecht. Hij schreef > 200 internationale artikelen over angst(stoornissen) waaronder, in 2001, een artikel over oogbewegingen. Dat onderzoeksprotocol werd gebruikt door Gunter en Bodner (2008). Dit laatste artikel inspireerde prof. Engelhard (UU) en van den Hout experimenteel onderzoek naar EMDR rigoreus ter hand te nemen. Inmiddels zijn zo'n 15 experimentele studies afgerond. Die laten zien dat EM's zoden aan de dijk zetten en hoe dat wel en niet komt.

4. **Lezing dr. Nele Stinckens - Bruggen slaan tussen klinische praktijk en onderzoek: Monitoring als therapeutisch instrument.**

Bij monitoring traceert men de voortgang in therapie door systematisch, op een van sessie-tot-sessie basis, therapeuten van feedback te voorzien over de therapieprocessen en –resultaten van hun cliënten. De meeste monitoring-instrumenten richten zich op één enkele proces- of outcome-meting.

Het Leuvens Systematisch Case-study Protocol dat in deze bijdrage zal worden voorgesteld, brengt een gevarieerd palet van proces- en outcome-aspecten in kaart met behulp van een uitgebreide batterij van kwantitatieve en kwalitatieve instrumenten. De klemtoon komt hierdoor meer te liggen op de therapeutische relevantie van het 'rommen': niet louter in termen van symptoomreductie, maar ook in termen van ruimere veranderings- en groeigeoriënteerde processen en rekening houdend met de unieke cliënt- en therapeutkenmerken en de synergie tussen beiden. Op die manier wordt een genuanceerde kijk gegeven in het complexe therapiegebeuren en kan men een brug slaan tussen de klinische praktijk en de onderzoekswereld. Een kwalitatief onderzoek werd opgezet om na te gaan welke processen door dergelijke, meer uitvoerige vorm van monitoring geactiveerd worden. De meerderheid van therapeuten beschouwde de feedback als ondersteunend en relevant voor hun dagelijks klinisch werk. Er werd verwezen naar een brede waaier van helpende relationele en taakgerichte processen die door deze methodiek geïnitieerd werden: een verhoogde zelfreflectie, meer metacommunicatie, een beter inzicht in de relationele dynamiek en de veranderingsprocessen, een sterkere verankering van therapeutische resultaten en een grotere betrokkenheid op het therapiegebeuren.

Personalia

Nele Stinckens studeerde in 1995 af aan de KU Leuven in de Klinische Psychologie. Ze promoveerde in 2001 aan dezelfde universiteit op een gericht empirisch onderzoek naar de innerlijke criticus en het therapeutisch bewerken van deze processtoring. Sindsdien doet ze als gastdocente onderzoek naar helpende en storende processen in psychotherapie. Haar bijzondere interesse gaat uit naar het gebruik van monitoring in psychotherapie en het installeren van een feedbackcultuur. Ze doceert ook het mastercollege 'psychologische behandelingen' en coördineert de postgraduaatopleiding in de cliëntgerichte psychotherapie aan de KU Leuven. Ze is tevens werkzaam in een groepspraktijk voor psychotherapie.

5. **Lezing prof. dr. Pim Cuijpers - Begeleide zelfhulp en internetinterventies bij depressie en angst**
Internetinterventies worden steeds meer in de zorg gebruikt bij de behandeling van depressies, angststoornissen en allerlei andere psychische problemen. In deze bijdrage wordt een overzicht gegeven van het onderzoek dat naar dergelijke interventies is uitgevoerd. Zijn ze inderdaad effectief? En zijn ze even effectief als face-to-face behandeling? Waarom zouden we ze eigenlijk willen gebruiken? Dat zijn de vragen die in deze presentatie beantwoord worden.

Personalia

Pim Cuijpers is hoogleraar klinische psychologie en hoofd afdeling klinische psychologie aan de VU Amsterdam. Daarnaast is hij Vice-directeur EMGO Institute for Health and Care Research (www.emgo.nl). Het EMGO Institute is een van de onderzoeksinstituten van de VU en het VUmc in Amsterdam. Pim Cuijpers heeft diverse publicaties op zijn naam staan. Hij is gespecialiseerd in het uitvoeren van randomised controlled trials en meta-analyses van preventie en psychologische behandelingen van veelvoorkomende psychische stoornissen, met name depressie en angststoornissen. Daarnaast heeft hij publicaties gemaakt over drugspreventie, psycho-medische behandeling en vroege interventie voor depressie, preventie van nieuwe gevallen van psychische stoornis, bibliotherapie en internet interventies voor depressie.